

יתן לה שניהם בבת אחת אלא קה זה אחר זה.

רשות בו והולך העבד ושוחט טלה וגדי ואומר אם גדי אמר לי רבי גדי שלו וטלה שלי וכו'. וכן כתב הרמב"ם פ"ג דקרבן פסח יע"ש. והרי הכא אע"ג דתלוי בדעתו של רועה להקנות לעבד אחת מהן והאחר לצורך רבו לא חיישינן דלמא דעתו דרועה להקנות לעבד גדי כדי שיהיה הטלה לרבו. וכן נמי כששוחט העבד גדי וטלה לא חיישינן דלמא דעתיה דעבד לשחוט לצורך עצמו הגדי וטעמא דכיון דהוא מפרש בפירוש אם גדי אמר לי רבי גדי שלו וכו' תו ליכא למיחש שיהיה דעתו הפך מה שמוציא בשפתיו. ואת"ל יהיה דעתו הפך מה שמוציא בשפתיו, דברים שבלב אינם דברים. כדאיתא בפרק האיש מקדש^{טז} יע"ש. וא"כ ה"נ דכיון דחששת מהר"י וי"ל ז"ל אינה אלא משום שמא יהיה דעת של בעל אהאי גיטא דלאו גיטא, במפרש ואומר דהוא מכיון לגרשה בגט אחד הכשר סגי. והכי אמרינן בפרק האיש מקדש דכיון דאתניה לאו כל כמיניה דעקר לתנאיה בדברים שבלב דדברים שבלב אינם דברים בין להחמיר בין להקל כדאיתא התם יע"ש. אם כן דון מינה ואוקי באתרינן בדמפרש ואומ' שהוא מגרשה בגט אחד הכשר מהן תו ליכא למיחש למידי. ואע"ג דהבעל אינו יודע באיזה גט מגרשה מה בכך הלא ממ"נ מגורשת באחד מהם. ותדע שכן הוא דהרי במגרש בשני גיטין בזה אחר זה כ"ע מודו דמהני אע"ג דלא ידע הבעל בבירור באיזה גט מגרשה. א"כ ה"ה במגרש בשני גיטין בבת אחת ומפרש ואומר דמכיון לגרשה בגט אחד הכשר סגי.

איברא דלענין תקיעות ר"ה דנסתפק לנו מהו תרועה האמור בתורה. ותיקון ר' אבהו^{יז} דניעביד תשר"ת תש"ת תר"ת. כתב מרן הב"י א"ח סי' תקצ"ז וז"ל: וא"ת ל"ל כל הני והלא די בתשר"ת ג"פ ואחר כך ש"ת תש"ת תש"ת ר"ת תר"ת תר"ת. כבר תירץ הר"ן ז"ל בשם התוס' וכו'. והרא"ג תירץ בחדושי סמ"ג דס"ל מצות צריכות כונה. ותו לא מצי לאחשוביה תקיעה אחרונה דתשר"ת לשם תקיעה א' דתש"ת. ותנאה לא שייכא הכי דא"כ ליכא כונה לא לתקיעה אחרונה ולא לתקיעה א' ואינו יוצא בה לא לזה ולא לזה ע"כ. וכתב עליו מרן ז"ל ואין דבריו נוחים לי, דבתנאה שפיר מיקרי מכיון דאף על גב דמשום ספק מתנה מ"מ מכיון הוא לצאת י"ח תקיעה עכ"ל. ולכאורה יראה דלפי דעתו של הרא"ם יש לדון דבמגרש ב' גיטין בבת אחת אין שייך להתנות דאם כן ליכא כונה בגירושין לא לגט זה ולא לגט זה. ולדעת מרן ז"ל שפיר מיקרי מכיון כיון דמכיון הוא לגרש באחד מהם. וכד מעיינינן שפיר יראה דאפי' לדעת הרא"ם מודה דשפיר מצי מגרש ב' גיטין בבת א', דומיא דהנחת ב' זוגי תפלין בבת א' דהוא מכיון לצאת י"ח תפלין או בשל רש"י או בשל ר"ת דמהני לדעת כל הפוסקים. וה"ה לענין ב' גיטין אע"ג דנותנם ביד האשה בבת אחת הוא מכיון לגרש או בגט זה דגרשם או בגט זה דגרשון. וכיוצא בזה. וטעמא דכיון דב' תפוצים לפניו מכיון לצאת או בזה או בזה. אבל בתקיעה א' לכיון בה ב' כונות שתעלה לסוף תשר"ת או לתחלת תש"ת בכה"ג ס"ל דלא מיקריא כונה לא לתקיעה אחרונה ולא לתקיעה ראשונה. והמעין בדברי הרא"ם בחדושי סמ"ג יראה דהרא"ם גופיה מחלק בכה"ג יע"ש.

הכלל העולה מכל זה. דיראה לע"ד דמאי דחוש מהר"י וי"ל שלא יתן הב' גיטין בבת אחת דלמא דעתיה דבעל אההוא גיטא דלאו גיטא, לא חשש לזה אלא בנותן ב' הגיטין בסתמא. אבל במפרש וא' בשעת נתינה דמכיון לגרשה בגט אחד מהן שהוא יותר כשר כדת משה וישראל סגי. ועיין לקמן ס"ק ק"ח. ומשום דחשש מהר"י וי"ל ז"ל שמא לא יפרש הבעל לומר כן ויתן לה שני הגיטין בסתמא, לכן בחר סדר נכון וישר שיתן שני הגיטין בזה אחר זה.

קה. אלא זה אחר זה. כתוב בתשובות מוהראנ"ח ח"א סימן פ"ב וז"ל: שאלה כשיש ס' בגט בשמות או כיוצא בזה

היאך יעשו. תשובה כשהגט הוא של בריא ובעצמו והוא גט מוחלט יש דרך ישר לפנינו שיצוה המגרש לסופר ויכתוב הראשון ויגרש בו. ואחר כך יצוה על השני ויחזור ויגרש בו כאשר בתחלה. וכן כפי הספיקו' שיש בו יכתוב גיטין רבים זה אחר זה לצאת ידי כל ספק בדבר שבערוה. אבל אם הגירושין הם ע"י שליח שאין הגירושין נגמרין מיד. כל שהוא נותן זה אחר זה יש לחוש שבמעשה השני נר' כמבטל מעשה הראשון וכיוצא לזה חשש בעל תה"ד (סי' רל"ז ובכתביו סי' מ"ב הביאו מור"ם לקמן סי' קמ"א סנ"ט) בגט של משומד שנהגו לזכות לאשה גט ע"י אחר וגם לעשות שליח להולכה. וכתב שיעשה הויכוי קודם ואחר כך יטלנו מידו ויעשה שליח להולכה וכו'. ובמרדכי פרק השולח הביא תשובת רש"י ז"ל, שנסתפק באשה שעשתה שליח אחד ושוב חזרה ועשתה עוד שליח אחר. (עיין סי' קמ"א סמ"ד) וכענין הספ' הוה יש להסתפק בגט דש"מ בתנאי אם מתי משום דר"ת וכל הגדולים ז"ל סבירא להו דהאומר מעכשיו אם מתי כאומר מעת שאני בעולם ואין הגט חל אלא שעה אחת קודם המיתה. ולפי זה כשהמגרש בא לתת גט השני הוה ליה כמבטל גט הראשון וכחזור מהגירושין הראשונים וכיון שעדיין לא חל היא חזרתו חזרה. וא"ת שיתן שניהם בבת א' ויאמר לה שתגורש בכשר שבשניהם, באנו לחשש ברירה. וראיתי בתשו' הר"מ מפדווה שכתב בסדר הגט סימן ל"ד שפעם אחד הוצרך לנתינת שני גיטין ונתן שניהם כאחד. אעפ"י שבמעשה אחר של נתינת שני גיטין שבא לפניו כתב שם קודם זה שסידר ליתנם זה אחר זה. אבל אפשר שבסדר של זה אחר זה היה המעשה בבריא והסדר של שניהם כאח' מייירי בש"מ. ומפני החשש שכתבתי וצ"ע. מקים מעפר דל אליהו ו' חיים ע"כ.

ומ"ש מהראנ"ח בריש תשובתו כשהגט הוא של בריא ובעצמו וכו'. הדבר מבואר דמ"ש של בריא הוא למעוטי גט ש"מ. ואמר עוד ובעצמו למעוטי כשמגרש ע"י שליח, משום הנך חששות דפירש הרב ז"ל. אך מ"ש והגט גט מוחלט לא נתבאר בדברי הרב ז"ל מה בא למעט. ויראה דבא למעט אף כשהוא בריא ומגרש על תנאי דומיא דנתינת שני גיטין דש"מ דאינו נכון ליתנם זה אחר זה כמ"ש הרב ז"ל. וראיתי בתשובות מוהר"ש הלוי ז"ל לחא"ה סי' א' דהקשה על מוהראנ"ח דבגט בריא על תנאי והוא במעכשיו לא דמי לש"מ דיש לחוש לסברת ר"ת וכו'. מה שאין כן בבריא ואומר מעכשיו דחל הגט למפרע והעלה בצ"ע. ולע"ד יראה כדברי הראנ"ח דאפי' בבריא דמגרש על תנאי ואמר מעכשיו, יש לחוש דומיא דגט ש"מ. דאף ע"ג דהרמב"ם^{יח} ושאר פוסקים ז"ל סבירא להו דבגט מעכשיו אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו. הלא איכא סברת רבוותא הביאם הטור ס"ס קמ"ג, גם הר"ן פרק מי שאחזו^{יט}, גם מור"ם סי' קמ"ג סס"ב כתב דיש אומרים דאפילו בתנאי דמעכשיו יכול לבטלו ויש להחמיר. ואלו הסברות הוזכרו בדברי מוהראנ"ח סי' ו'. והרשד"ם סי' צ"א לייט עלה אמאן דמיקל נגד הני רבוותא דסברי דיכול לבטלו. גם בפ"מ ח"א סי' מ"ט מחמיר בזה ואשתמיט להר"ש הלוי סברות הנך רבוותא.

איברא דלכאור' קשה דאם בגט בריא על תנאי אפי' במעכשיו חייש מוהראנ"ח שלא יתן הגיטין זה אחר זה, משום דנראה כמבטל מעשה הראשון לסברת הנך רבוותא ז"ל דס"ל דיכול לבטלו. אמאי איצטרך הראנ"ח בגט ש"מ לומר מטעמא דר"ת ז"ל דקאמר דהוי כאומר מעת שאני בעולם. תיפוק לי מטעמא דהנך רבוותא דכתיבנא. י"ל דהרב ז"ל חדא ועוד קאמר. לא מיבעיא לסברת הנך רבוותא דיש לחוש אפי' בבריא, אלא אפי' לשיטת החולקים עליהם בש"מ מיהא יש לחוש משום הא דר"ת ז"ל כנ"ל. באופן דבגט הגיתן על תנאי אפילו במעכשיו בין בריא בין ש"מ. גם גט הגיתן ע"י שליח חייש לה הראנ"ח אם יתן זה אחר זה משום דנראה דכשנותן גט שני מבטל מעשה הראשון דומיא דההיא דחשש בעל תה"ד בגט משומד. הן אמת דהר"ש הלוי ז"ל קרא ערער על הראנ"ח דאפילו גט ש"מ לא דמי לההיא דגט משומד. דשאני התם דהוא ביטול דנראה לעינים דמעשה זיכוי מבטל שליחות הולכה. מה שאין כן

(כנגד) ואין קו לתת שני גיטין חלל מדוחק קו ויתן אותו גט

בנותן שני גיטין מחמת ספק. ואני אומר דכבר הראנ"ח הכיר חולשת ראיתו באופן אחר דשאני התם דחוזר ולוקח הגט מיד השליח. ואעפ"י כן חשש קצת משום דנראה כמבטל מעשה גט ראשון. ועיין לקמן סימן קמ"א סעיף ס"ב.

ולענין הלכה, בגט בריא על ידו והוא גט מוחלט. אם הוצרכו לתת שני גיטין, בודאי הגמור דהדרך הנכון הוא כמו שכתב הרב מוהראנ"ח ז"ל דיצוה לכתוב גט אחד ויגרש בו. ואחר כך יצוה על השני ויגרש בו. אבל בגט על תנאי אפילו במעכשיו, בין גט בריא בין גט שכיב מרע, או שהוא על ידי שליח, יש להסתפק איזה מהם עדיף. דאם יתנם בבת אחת יש לחוש שמא דעתו דבעל אההוא דלאו גיטא כמו שכתב מהר"י וייל ז"ל. ואע"ג דכתבתי לעיל בס"ק ק"ד דמפרש ואומר בשעת נתינה דמכוין לגרשה בגט הכשר תו ליכא למיחש למידי דומיא דהנחת שני תפילין יע"ש. מכל מקום הרי יש רבנותא ז"ל דסבירא להו דלא דמי להנחת שני תפילין כמו שכתב מוהר"ש הלוי ז"ל. ויש לחוש לדבריהם היכא דאפשר. ותו דבנותן שני גיטין בבת אחת יש לחוש קצת לטעם ברירה. דאנו קיימא לן דבדאורייתא אין ברירה. כמו שכתב מוהראנ"ח ז"ל. גם מור"ם ז"ל בתשובותיו סימן פ"ג חשש לטעם זה דברירה. ועוד חשש מור"ם שם משום הא דכתבו התוספות בסוטה דף ח"י ע"א דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים. ואע"ג דהנך חששות איכא למישידי בהו נרגא כמו שכתבתי לעיל סימן קכ"ב ס"ק ח' ע"ש. ועיין לקמן ס"ק ק"ו, מכל מקום יש לחוש לדבריהם היכא דאפשר. ואם יתן שני הגיטין בזה אחר זה יש לחוש דנראה כמבטל מעשה הראשון. כמו שכתב מוהראנ"ח. ומתוך דבריו יראה דבגט ש"מ טפי עדיף ליתנם בבת אחת. דהא מפרש דעובדא דמהר"ם מפדוואה ז"ל שנתנם בבת אחת הוה בש"מ. אבל הר"ש הלוי מסיק דגם בגט ש"מ ועל ידי שליח טפי עדיף ליתנם בזה אחר זה. וכן יראה עיקר לע"ד משום דבנותן בבת אחת איכא שנים ושלשה חששות. או מטעם שמא דעתו אההוא דלאו גיטא. או מטעם ברירה. או מטעם ספר א' אמ' רחמנא. אבל בנתנם בזה אחר זה ליכא למיחש לכולהו הנך חששות אלא אחד טעמא דנראה כמבטל מעשה הראשון, וטעם זה הוא חלוש מאד. דלא דמי לגט משומד דכתב הרב בעל תה"ד מתרי טעמי. חדא מה שכתב הראנ"ח גופיה. גם מה שכתב הר"ש הלוי וכדכתיבנא. ותו דיש לסלק חששא זו דיפרש הבעל בנתינת הגט השני דאינו מבטל מעשה הגט הראשון, אלא כונתו שתתגרש בגט הכשר שבשניהם כדמסיק מהר"ש הלוי ז"ל. ומי שירצה לחוש לכל הסברות, יעשה כמו שכתב מהר"ש הלוי בשם אביו ז"ל. דבתחלה היה נותן שני גיטין בבת אחת ואחר כך היה חוזר ולוקחם ונותנם בזה אחר זה. וכל זה לכתחלה. אבל בדיעבד נראה דבכולהו גווני יש להכשיר בין בזה אחר זה בין בבת אחת. אך בתנאי שיפרש שהוא מכוין לגרשה בגט הכשר שבשניהם כדת משה וישראל. אבל אם נתנם בבת אחת בסתמא ואמר לה הרי זה גיטך, יש לחוש למה שכתב מוהר"י וייל ז"ל דשמא דעתיה דבעל אההוא דלאו גיטא כנ"ל ועיין לקמן ס"ק ק"ח.

קו. ואין לתת שני גיטין אלא מדוחק. יש לעמוד ולברר מפני מה אמרי רבנותא דאין לתת שני גיטין אלא מדוחק. והנה שורש נתינת שני גיטין יצא להם להפוסקים ז"ל מהא דשנינו פ' המגרש 70: שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אבד א' מהם הרי הב' בטל. ואמרינן עלה בגמרא מאן תנא א"ר ירמיה דלא כר"א דאי ר"א כיון דאמר ע"מ כרתי הא לא ידעי בהי מינייהו קא מגרשה אביי אמר אפילו תימא ר"א אימור דבעי ר"א כתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי ע"כ. והנה כל הפוסקי' פסקו כשינויא דאביי. דהרי כל הפוסקים פסקו כר"א דאמר ע"מ כרתי. ופסקו כהך מתני' כמ"ש לקמן סי' קל"ב. וכ"כ

בתה"ד סי' רל"ג. וכתב מהרש"ך בביאורו להרמב"ם ח"א שמדין זה נהגו העולם כשיזדמן ספק בכתיבת הגט בענין השמות או איזה גמגום כות' שני גיטין לצאת ידי ס'. ומ"מ מ"ש האחרונים דאין לתת שני גיטין אלא מדוחק הוא לחוש קצת לר"י דס"ל דר"א בעי נתינה לשמה. וכ"כ בס' שמות בשם שמריה דף ס"ח דמ"כ תשו' א' למהר"א שכתב וז"ל: שם שמריה מצינו בספר עזרא ב' אנשים שנקראו כך וכו'. ונראה לי דאית לן למיזל בתר רובא בספיקא וכו'. וא"ת ואמאי ניקום ונסמך אהני חילוקי ולא נעביד לכתחלה לחומרא למיהב שני גיטין. נראה כיון דלכאורה לא צריכנא לאו שפיר דמי למיהב שני גיטין. דאמרי' בפרק המגרש אמתני' דב' ששלחו שני גיטין ונתערבו אר"י מתני' דלא כר"א וכו'. ואע"ג דפסקו הגאונים כאביי וכסתם מתנית' מ"מ הא אמרינן בההוא פרקא אתקין רבא בגיטי מן יומא דגן ולעלם כו' יע"ש. ובכתבי מהר"א סי' ר"ן נשאל אם בכל דוכתא דפליגי תנאי חד אסר וחד שרי אע"ג דקי"ל שרי, אם צריך לכתחלה לצאת ידי כולם. דומיא הא דאשכחן בהמגרש אתקין רבא בגיטי מן יומא דגן כו'. ופירש רש"י ואע"ג דקי"ל כר' יוסי בעי לאפוקי נפשין מפלוגתא וכו'. והשיב מהר"א דהוא השיב הך טעמא למה ששאלוהו, אמאי מצריכין עדי חתימה בגיטין כיון דקי"ל הלכה רווחת כר"א דעדי מסירה כרתי, דטעמא הוי משום דאשכחן סתמי משניות אליבא דר"מ דס"ל גט שאין עדים חתומים בו חספא בעלמא הוא מפקינן נפשין מפלוגתא דר"מ וכו'. ונראה קצת דלאו בכל פלוגתא דתנאי מפקינן נפשין מפלוגתא, אע"ג דהלכה רווחת היא אלא היכא דהוי מן הסברא. והנכון דהלכה כמאן דאסר כההיא דר' מאיר דסתמי משניות סברי הכי. וכן ההיא דרבנן דר"י דסת' משנה כותיהו. ותו דיחיד ורבים הלכה כרבים בכל המקומות. אבל בדין קרוב ונתרחק ויש לו עדיין בנים ממנה דפליגי בה ר' יהודה ורבנן בפרק זה בורר 80 אין לחוש לר"י לכתחלה, משום דבתלמודא מוכח בעובדא דמר עוקבא ומר חמוה דלא קי"ל כר"י. וכ"כ הרמב"ם 81 ז"ל וסמ"ג ואשירי דלא כר"י עכ"ל ועיין בת"ה סי' רל"ב ומ"ש עליו סימן קכ"ה ס"ק ל"א יע"ש. והרב המחבר ספר שמות בהקדמת ספרו דף ז' ע"א קרא ערער על תשובה זו מהא דאמרינן בהמגרש 82: ולעלם לאפוקי מדבעא מיני' רבא מר"ן כו', הא קמן אע"ג דאפשיטא ומעיקרא לא היה כי אם בעיא מ"מ לכתחלה טוב הוא להוציא נפשין אפילו מבעיא דאפשיטא כ"ש דטוב לאפוקי נפשין מפלוגתא אע"ג דאפשיטא הלכתא ועיין בשם שמריה דמהר"א גופיה הביא ראיה זו יע"ש.

ולע"ד יראה דיש ליישב דכבר אמר מהר"א דלא מפקינן נפשין מן פלוגתא אלא היכא דיש סברא דהלכ' כמאן דאסר, אע"ג דאפשיטא הלכתא כמאן דשרי חיישינן לכתחלה למאן דאסר, כיון דמסברא הוה משמע דהלכה כמאן דאסר. וכיון שכן בההיא דהמגרש דאמרינן דאתקין ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה וכו'. שאני התם דלא יש ראייה מבוררת דכיון דפסקה פסקה, ולא פשיט רבא בעיא זו מתוך משנה או ברייתא אלא בתר דבעיא רבא הדר פשטה כיון דפסקה פסקה. ואדרבא יש לשאול מעיקרא מאי סבר כדבעי לה ולבסוף מאי סבר דפשט לה, כיון דפסקה פסקה. וכיון שכן דלית ראייה מבוררת לדין זה כיון דפסקה פסקה, אע"ג דלבסוף פשיטא ליה לרבא מסברא הכי אפ"ה אתקין בגיטין ולעלם שלא להוציא לעז על הגט. ועדיף תקנה זו כההיא דאתקין מן יומא דגן לאפוקי מדר"י דקאמר בת"ה דמשום דאיכא סברא ל' דהלכת' כרבנן לפיכך אתקין לאפוקי נפשין מפלוגתא, ה"ב אתקין ולעלם לאפוקי מדבעי רבא וכו'. משום דיש סברא לאסור כיון דלא נמצא פשיטות הבעיא להיתר בבירור במשנה או ברייתא. מה שאין כן בההיא פלוגתא דר"י ורבנן דשנינו בפרק זה בורר דבההיא הסבר' מוכיח דהלכה כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ברוב המקומות. ותו דרבא דהוא בתרא פסק בהדיא דאין הלכה כר"י. ותו דיש הוכחה בהדיא בתלמוד דאפילו משום חסידות אין צריך לחוש לההיא דר"י כדמוכח בעובדא דמר עוקבא ובני חמוה 83. דאי לא תימא הכי למה הוצרך לומר מר עוקבא אטו בקירא אדבקנא בכו

ולא קא אמינא פסילנא לכו לדינא אלא משום דלא צייתיתו דינא, לימא להו אע"ג דאין הלכה כר' יהודה משורת הדין, מ"מ משום מדת חסידות אני מפקי נפשי מפלוגתא ופסילנא לה לדינא משום ר"י. אלא ודאי מוכח מהך עובדא דמר עוקבא דאפילו משום מדת חסידות אין לחוש להא דר"י. והשתא אתי שפיר מאי דהוצרך מהרי"א להוכיח דאין הלכה כר"י מעובדא דמר עוקבא דאמאי לא הוכיח דלית הלכתא כר"י, מדאמר רבא דהוא בתרא אין הלכה כר"י אלא ודאי דכונתו להוכיח דאפילו משום מדת חסידות אין צריך לחוש להאי דר"י ודוק. אמנם בפלוגתא דר' ירמיה ואב"י, דר' ירמיה סבר דר"א בעי נתינה לשמה. ואב"י סבר דלא בעי ר"א נתינה לשמה. אע"ג דכל פוסקי הלכות פסקו כאב"י מכל מקום נכון הדבר לחוש לסברת ר' ירמיה שלא לתת שני גיטין היכא דאפשר לסמוך על הדין לגרש בגט אחד. ולפיכך כתב מהרי"א בההיא תשובה דלעיל בשם שמריה דכיון דמן הדין נראה דשם שמריה הוא העיקר, אין נכון להחמיר לתת שני גיטין אחד בשם שמריה והשני בשם שמריה לחוש לסברת רבי ירמיה דבעי נתינה לשמה ומבוררת. וכיון שכן מ"מ מור"ם אין לתת שני גיטין אלא מדוחק יש לפרש דהיינו טעמא לחוש קצת לסברת רבי ירמיה כדכתיבנא.

אבל ראיתי בת"ה סי' רל"ג דיראה דחזר בו מסברא זו שכתב וז"ל: ונראה דנ"ד דשני גיטין שנכתבו משום ספק השמות אפילו לר' ירמיה כשר הדבר לגרש בשניהם אפילו לר"א. ולא דמי לההיא דשנים ששלחו שני גיטין דלעיל, דהתם גט זה נכתב שלא לשם גירושין איש ואשה הללו. וכן גט השני לא נכתב לשם גירושין איש ואשה הב' כה"ג לא הוי נתינה מבוררת כשיתנו שניהם. אבל נ"ד דשני הגיטין נכתבו לשם גירושין איש ואשה זו, אלא שמתוך הספק הוזהרו לשניהם חשיב שפיר נתינה מבוררת כשיתנו שניהם כו' עכ"ל. ויראה לע"ד דיש להוכיח דכן עיקר כמ"ש בתשובה זו. משום דאם לא כן לסברת רבי ירמיה היכא שנסתפק לנו בשם המגרש אם שמו גרשם או גרשון לית ליה תקנתא לגרש אשתו דבגט אחד דשמו גרשון לא סגי דאפשר דשמו גרשון. ולגרש בשני גיטין נמי לא סגי דלא ידעי עדי מסירה בהי מינייהו מגרשה. וסברא תמוהא היא לומר דלר' ירמיה ספיקו כה"ג לא מצי מגרש כלל. ואין לומר דעד כאן לא קאמר רבי ירמיה אלא בנותן ב' הגיטין בבת אחת אבל בנותנם בזה אחר זה מהני, דכשנותן גט הא' שכתוב בו גרשון עשה אותה ספק מגורשת, וכשיתן גט הב' שכתוב בו גרשון היא מגורשת לגמרי וחשיב ככה"ג נתינה מבוררת. משום דממ"ג היא מגורשת דאם כן אמאי דחיק ר' ירמיה לומר ⁷⁸ דמתני' דב' ששלחו ב' גיטין כו' הוי דלא כר"א, לוקי דמתניתין איירי דנותנם בזה אחר זה לאשה זו ולאשה זו. אלא ודאי לר' ירמיה ס"ל במתני' דשני גיטין שנתערבו כו' דלית להו תקנתא לר"א לגרש באותם גיטין לא בבת אחת ולא בזה אחר זה. ואם כן אי אמרינן דלרבי ירמיה היכא דנסתפק לנו בשם המגרש אם שמו גרשון או גרשון דלא מצי מגרש הוא מלתא דתמיהא. ותו דגממש לפי זה דמי שנתגרשה בגט אחד ואירע ספק באותו גט ונשארה האשה ספק מגורשת, אין תקנה לגרשה בגט ב' להסיר הספק משום דלא ידעי עדי מסירה באיזה גט נתגרשה אם בגט הא' או בגט הב'. ואילו דברים דאין להם סמך סברא כלל. וע"כ יראה ברור דעד כאן לא קאמר רבי ירמיה אלא בגוונא דמתניתין דב' ששלחו ב' גיטין וכו', אבל היכא דכותבין שני גיטין משום ס' השמות, א"כ אפי' לר' ירמיה כשר הדבר לגרש בשניהם כמ"ש בת"ה.

וראיתי בתשובות מהראנ"ח ח"א סי' פ"ב הבאתי דבריו לעיל ס"ק ק"ה, דאם הוצרך ליתן שני גיטין משום ס' שמות דיתן אותם זה אחר זה. אבל אם יתנם בבת אחת ואמ' לה שנתגרש בכשר שבשניהם באנו לחשש ברירה ולא נתברר בדברי הרב ז"ל מהו חשש של ברירה דקאמר. ואין לומר דטעמו משום דחייש להא דר' ירמיה דמוקי למתניתין דב' ששלחו שני גיטין דלא כר"א משום דבעי נתינה מבוררת דאם כן מה הפרש יש בין נותן שני גיטין בבת אחת לנותנם בזה אחר זה. ותו דאם בזה אחר זה הוי נתינה מבוררת לר' ירמיה

נימא דמתני' דב' גיטין דנותן ב' לזו הוה בזה אחר זה. ודוחק גדול לומר דמשמעות לישנא דמתני' דקתני נותן ב' לזו משמע ליה בבת אחת דודאי אין זה כדאי לאוקומי מתני' דלא כר"א. אלא ודאי עכ"ל דלר' ירמיה אין חילוק בין בבת אחת ובין בזה אחר זה וכיון שכן צ"ל דמ"ש מהראנ"ח דאם יתן ב' הגיטין בבת אחת באנו לחשש ברירה לא הוי מטעמ' דר' ירמיה אלא טעמא הוי משום הא דאמרינן בעלמא בדאורייתא אין ברירה.

וכן ראיתי בתשו' מור"ם סי' פ"ד דף קס"ב וז"ל: אין לכתוב ב' גיטין רק במקום דוחק גדול כמ"ש בסדר גיטין. גם לי שני טעמי' נוספים חדא דק"ל אין ברירה מדאורייתא. ומאחר דלא הוברר בשעת הגט באיזה מגרש יש לפקפק בו כמ"ש הגהות מרדכי בהגהות גיטין דף תרי"ז ע"א. (היא סברת ר' יחיאל ור"י קלצון שכתב מרן הב"י ז"ל לעיל סי' קכ"ב הבאתי דבריהם בסי' הנז' ס"ק ח' יע"ש) ותו דהתוס' מפרשים בסוטה דף י"ח ע"א דהמגרש בב' גיטין הגט פסול משום דספר אחד אמר רחמנא וכו' עכ"ל.

והנה בהך טעמא דחוששין בנתינת שני גיטין מטעם דק"ל בדאורייתא אין ברירה. הנה בריש כל הגט משמע דכלהו גיטי דשכיב מרע למאן דאמר אין ברירה לא הוה גט. וכתב הר"ן שם ואיכא למידק טובא והיכי אפשר לומר כן והא קיימא לן בדאורייתא אין ברירה ואנן קיימא לן בגיטא דשכיב מרע דאומר הרי זה גיטך מהיום אם מתי דלכי מיית הוי גיטא, וכתב דת' התוס' דהא דקיימא לן דאין ברירה ה"מ בדבר דאינו עומד להתברר משעה ראשונה אבל בדבר העומד להתברר משעה ראשונה כגון גיטא דש"מ בהא קיל"ן דיש ברירה. והרמב"ן ⁸⁴ תירץ דפלוגתא דברירה הוא דוקא במתנה על שני דברים. אבל במתנה על דבר אחד אפילו למאן דלית ליה ברירה מהני. והיינו טעמא דגיטא דש"מ דמהני יע"ש באריכות כי אני קצתתי. ולפי הנך תירוץ יראה כי בנתינת שני גיטין איכא חשש דברירה. דלפי תירוץ התוס' הרי נתינת ב' גיטין אין הדבר עומד להתברר גם לת' רמב"ן נתינת ב' גיטין הרי הוא דומה למתנה על שני דברים. אמנם אני שיייתי דרך לעצמי דהא דקיל"ן דאין ברירה היינו כגון האומר לסופר כתוב גט לאשתי לאיוו שתצא בפתח תחלה, ויצתה אחת מהן אני אומר דלמא הוה דעתיה שתצא האחרת תחלה ולא על זאת שיצתה עתה. גם בההיא דב' לוגין כו' דמייתי בר"פ כל הגט ⁸⁵ היינו טעמא דמנא ידעינן דעל ב' לוגין אלו חל שם תרומה ומעשר דלמא חל בשאר לוגין. אבל בגיטא דש"מ דאומר ה"ז גיטך מהיום אם מתי כיון דס"ס מת אע"ג דאין אנו יודעים באיזו שעה נתגרשה, דנעשה כאומר מעת שאני בעולם מאי איכפת לן לדעת באיזו שעה נתגרשה הלא ע"כ נתגרשה. ובכה"ג ק"ל דיש ברירה ומהני, ולא דמי לשאר ברירות דק"ל דאין ברירה. וכיוצא לחילוק זה כתב מרן הכ"מ פ"ד במ"ש דין ט"ו בשם מהרי" קורקוס יע"ש. ואע"ג דבר"פ כל הגט יראה דרב משרשיא לית ליה הך חילוק' לא קי"ל כותיה ובלאו הכי צ"ל כן לפי ת' התוס' שכתבתי לעיל. וכיון שכן יראה לע"ד דנותן ב' גיטין מחמת ספק אין שייך לומר אין ברירה דכיון דממ"ג מגורשת באחד מהם מה לנו לדעת באיזה גט מגרשה. והלא מניח תפילין דרש"י ור"ת מי נימא דלא יצא דבדאורייתא אין ברירה. וכן כולוהו בבי דאנו עושים בתקיעות ר"ה מחמת ספק תשר"ת תש"ת תר"ת מי נימא דלא יצא דבדאורייתא אין ברירה. אלא ודאי בכל מקום שאנו עושים ככל החלוקות אע"ג דאין אנו יודעים באיזה סדר תקיעות או תפילין אנו יוצאים או באיזה גט מתגרשת אעפ"כ אנו יוצאין י"ח ממ"ג. ותו דהרי שנינו ⁷⁹ בהמגרש: ב' ששלחו גיטין ונתערבו נותן ב' לזו וב' לזו ולא חיישינן התם מטעם דאין ברירה. ואף ר' ירמיה דאוקי ההיא מתניתין דלא כר"א היינו משום דסבר ר"י דכי היכי דבעי ר"א כתיבה לשמה ה"ב בעי נתינה לשמה, ולא קי"ל כותיה אלא כאב"י דאמר דר"א כתיבה לשמה בעי, נתינה לשמה לא בעי. באופן דיראה לע"ד דאין לחוש בנתינת שני גיטין מטעם דק"ל בדאורייתא אין ברירה דבנתינת ב' גיטין דמתגרשת באחד מהן ממ"ג, לא דמי לשאר ברירות דעלמא דק"ל בהו בדאורייתא אין ברירה כנ"ל. גם למה שחשש מור"ם

בזה אחר זה, אך כשלא היה לו שהות לתתם בזה אחר זה כגון נחפז הבעל ללכת או שהיה ירא שמא ימות המגרש או דהיה היום קרוב ללילה וכיוצא בזה סדר לתת שני הגיטין בבת אחת ועיין מ"ש ס"ק ק"ח.

ומ"מ יראה לי דלענין הלכה גם בגט ש"מ טפי עדיף לסדר נתינת ב' הגיטין בזה אחר זה כדכתיבנא לעיל ס"ק ק"ה. ומתוך דברי הר"י מינץ סי' הנז' יראה דקודם נתינת שום גט מהם היו כתובים לפניו שני הגיטין אלא שסדר נתינתם לבד הוא דנתן אותם בזה אחר זה וכן נראה קצת מדברי מהר"י וייל סי' קפ"א ועיין לעיל ריש ס"ק ק"ד. אמנם הראנ"ח שם כתב: יצוה המגרש לסופר ויכתוב הא' ויגרש בו. ואחר כך יצוה על השני ויגרש בו וכ"כ הר"ש הלוי סי' א'.

וכן יראה לע"ד שהוא יותר נכון משום דאם יצוה הבעל לסופר לכתוב שני גיטין אחד בשם גרשום ואחד בשם גרשון הכל בצווי א' יש לחוש קצת שמא דעתיה דבעל בשעת צווי אההוא גיטא דלאו גיטא הוא כדחייש מהר"י וייל לענין הנתינה. גם הסופר והעדים כיון דידעי צווי שני גיטין איכא למיחש שמא דעתיה בשעת כתיבה אההוא דלאו גיטא הוא. וא"ת יצוה על כתיבת וחתומת הגט האחד. ואחר כתיבתו וחתומתו קודם הנתינה יצוה על גט השני. ואחר גמר כתיבת שני הגיטין יסדר נתינת שני הגיטין זה אחר זה. מכל מקום אכתי יש לחוש קצת דכשהוא מצוה על כתיבת גט השני נראה קצת כמבטל הגט הראשון, ואיכא רבוותא דס"ל דאם בטל הגט עצמו הרי הוא מבטל כמ"ש לקמן סימן קמ"א סס"ו. ודמאי למאי דחש מהראנ"ח סימן הנז' בש"מ דנותן שני גיטין דאם יתן אותם זה אחר זה כשנותן גט השני נראה כמבטל גט הראשון יע"ש. על כן הסדר הנכון דיצוה המגרש לסופר ויכתוב האחד ויגרש בו ואחר כך יצוה על השני. ויגרש בו. ועוד היה נראה דמה טוב ומה נעים דלא יגלה הרב דצריך שני גיטין אלא יסדר בתחלה אותו גט שנ"ל יותר כשר. ואחר כתיבתו ונתינתו אותו גט מיד יגלה הרב לבעל שיש לו גמגום באותו גט, ושיצוה הבעל שנית לסופר שיכתוב גט שני דלפי תיקון סדר זה הרווחנו דאין שום חשש דלמא דעתיה דבעל אההוא גיטא דלאו גיטא הוא. וגם אין שום חשש ברירה בפרט בגט הא' דהרי מעיקרא לא היה יודע הסופר והעדים דהיה צריך שני גיטין. ואפשר נמי לומר דטפי עדיף שיגלה הרב לבעל מתחלה דצריך שני גיטין שלא יוציא לעז הבעל לומר אלו ידעתי מעיקרא דהייתי צריך לסדר ב' גיטין לא הייתי מגרשה. ודומה קצת למה שכתב הרב מהר"א ז"ל והביאו סדר הגט דר"י מינץ סי' קכ"ג ומור"ם לקמן בסדר הגט סי' פ"א דישאל הרב אחר הכתובה או תמחול לו כדי שלא יבוא אחר כך לידי קטטה מחמת הכתובה ושיאמר הבעל ע"מ כן לא גרשה ונמצא מוציא לעז יע"ש. גם י"ל דהעומדים שם בתחלת הסדור הוראים דאינו מסדר הרב רק גט אחד והלכו להם ולא היו שם בסידור גט שני יוציאו לעז על סדור אותו גט. מה שאין כן כשיגלה הרב מתחלה דצריך שני גיטין, והמענין יבחר. והראשון נראה לי עיקר.

קח. ואם נתן שניהם בזה אחר זה בסדר אחד כשר. כלומר דעשה השאלות על שני הגיטין בבת אחת. וכך היה אומר הרב לסופר אלו שני הגיטין שכתבת כתבת אותם בצווי הבעל וכו'. וכן כל השאלות הכתובים בסדר הגט עשה אותם בסדר אחד. אך לענין הנתינה יקרא החכם והעדים גט אחד ומוסרו הבעל ליד האשה. ואחר כך יקרא החכם והעדים גט שני ומוסרו הבעל ליד האשה.

ואפשר דמור"ם ס"ל דמ"ש בסדר ר"י מינץ סימן ל"ד פעם אחת הוצרכתי לאיש אחד שני גיטין כו'. הכונה לומר דהתם נתנם בפעם אחת כלומר בסדר אחד, אך נתינת הגיטין ממש היה בזה אחר זה. ובהכי אתי שפיר מ"ש דאמר הרי זה גיטך דהוא לשון יחיד. ואם איתא דמ"ש דנתנם בפעם אחת ר"ל דנתן שני הגיטין בנתינה אחת ביד האשה אינו מתיישב לישנא דקאמר ה"ז גיטך כו' כנהוג בנתינת גט אחד. אלא ה"ל בשעת נתינת שני הגיטין זה הלשון. הרי אלו ב' גיטין ליד והתקבלי ב' גיטין הללו והרי את

שנראה לו לרצ יותר כשר בתחלה עם כל שאלותיו וקריאתו בסדר הגט ואחר כך יתן כ"ג גם כן בסדר הגט ויאמר לעומדים בשעת הנתינה טעם למה נותן ב' גיטין (ס' ר"י מינץ) ויאמר לבעל שיכין לגרשה בכל אחד מהגיטין קח ואם נתן שניהם בזה אחר זה

ממ"ש התוספות⁸⁶ דהמגרש בשני גיטין פסול משום דספר אחד אמר רחמנא כו'. נ"ל דכל הפוסקים חלוקים עליהם בזה דאם איתא להך מלתא לא הוה שתיק שאר פוסקים לומר דין זה כמ"ש הפוסקי' בכמה דוכתי בכה"ג. ומביאים ראיה ממה שכתב הר"ף פ"י דמסכ' יבמות לדחות דברי ר"י גאון דאי איתנהו להנך מילי דגאון לא הוה שתיק גמרא מנייהו עיין לעיל ס"ק צ"ג⁸⁷. ואפילו לפי דברי התוספות יראה דהיינו דוקא בנותן לה שני גיטין בשם א' וכל יתר כנטול דמי. אמנם כשנותן שני גיטין מחמת ספק כל אחד בשם אחד, אם הראשון כשר השני פסול בכה"ג לאו שני ספרים מיקרו אלא הוי כנתן לה גט אחד ונייר אחר עמו. איברא דיש פעמים דכותבין שני גיטין משום גמגום בעלמא כגון מה שנהגו במקצת מקומות לכתוב שני גיטין בשם ג'אמילה וג'וייה בעבור הנקודה שעל הגימ"ל א' בנקודה וא' בלי נקודה. ולפי שורת הדין בכל אופן כשר, בכה"ג יש לחוש קצת למה שכתבו התוספות ספר אחד אמר רחמנא וכו'. ויראה דאפילו בכי האי גוונא אין לחוש. דמ"ש התוס' הוא כשמוכין לגרשה בב' גיטין ממש. אבל בכותב שני גיטין מחמת ספק ומפרש ואומר דמוכין לגרשה באחד מהגיטין היותר כשר שבהן לאו שני ספרים הוו. ותו דאף בזה כתב מור"ם דאין לחוש רק כשנותן ב' גיטין בפעם אחת אבל לא בנותנם בזה אחר זה וע"ל סי' קכ"ב ס"ק ח'. הנה ערכתי כל הצדדים אשר השיגה ידי במה שחששו האחרונים ואמרו דאין לתת שני גיטין אלא מדוחק. ולכולהו טעמי אית להו פירכא ומשורת הדין מצי לגרש בב' גיטין אלא דכיון דחזי' דיש גמגומים בנתינת ב' גיטין מטעם מתחלפים ע"כ אמרו דאין לתת שני גיטין אלא מדוחק. ועת ומשפט ידע לב חכם ושקל בפלס הספק העומד לפניו להצריך שני גיטין אם הוא מכריע נגד הגמגומים שיש בנתינת ב' גיטין וה' יצילנו משגיאות.

קז. ויתן אותו גט שנראה לו שהוא יותר כשר תחלה וכו'. כ"כ בסדר גט דר"י מינץ סי' ל"ד וז"ל: נתינת ב' גיטין לאשה אחת שהיה אביה מומר והיה מסופק אם היה כהן או לוי ועל שהיה לוי היה יותר ברור ממה שהוא כהן ונתתי הגט שהיה כתוב בו לוי קודם כו' עם כל שאלותיו וקריאתו לפני הנתינה ואחר הנתינה ונתתי הגט האחד ליד בני ולקחתי מידו הגט השני שהיה כתוב בו כהן ונתתי אותו אחר הא' עם כל שאלותיו וקריאתו לפני הנתינה ואחר הנתינה ואח"כ לקחתי שניהם וגזרתי על הלעז ואחר כך על הבחנה וקודם שנתתי שום אחד מהם ושום שאלה אפילו של הא' הודעתי לעומדים שם מי הביאני אל אלה ומה היתה הסיבה לתת שני גיטין ושרק א' מהם כשר והתרתיו גם בבעל כשיתן הגט שהיה כתוב בו לוי שיהיה כונתו לגרשה באותו גט ולהתירה לכל אדם אם היה אביה לוי וכן יכוין כשיתן הגט שהיה כתוב בו כהן אם אביה כהן וכן הוזרתיו על כל א' בשעת נתינתו לידה ופעם אחת הוצרכתי לאיש אחד שני גיטין וסדרתי לתת שניהם ליד האשה בפעם א' כו' עכ"ל.

והנה במה שכתב הרב ז"ל דפעם אחת נתן שני הגיטין בזה אחר זה ופעם אחר נתנם בפעם אחת. הראנ"ח ח"א סי' פ"ד עמד בזה וחילק בין גט בריא לגט ש"מ. הבאתי דבריו לעיל ס"ק ק"ה יע"ש. אך הר"ש הלוי א"ה סי' א' כתב דזה דוחק והנראה לו דכונת מהר"י מינץ הוא לאשמועינן דזה וזה יכשר או בבת אחת או בזה אחר זה כמ"ש בת"ה סי' רל"ג. ולי יראה דכשהיה לו הכרעה דאחד מן הגיטין הוא יותר כשר מחברו נתן אותם בזה אחר זה ונתן הגט היותר כשר בראשונה. אך כשהיה לו ספק שקול בב' הגיטין ולא היתה לו הכרעה בכשרות גט א' יותר מן השני בכה"ג נתן אותם בבת א'. א"נ י"ל דכשהיה לו שהות היה נותן שני הגיטין